

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

**GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
DERGİSİ**

**GAZİ UNIVERSITY
JOURNAL OF GAZİ FACULTY
OF EDUCATION**

**DR. HİMMET BİRAY
ÖZEL SAYISI**

**LORD RAGLAN'IN GELENEKSEL KAHRAMAN KALIBI
VE
KURMANBEK, KURBANBEK**

Nerin KÖSE*

ÖZET

Bu yazıda, Lord Raglan'ın "Geleneksel Kahraman Kalıbı" Kurmanbek (Kırgız) ve Kurbanbek (Karakalpak) destanlarına uygulanmıştır. Böylece, bu iki destan arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konularak bir değerlendirme yapılmıştır.

ABSTRACT

In this article, "The Traditional Hero Type", developed by Lord Raglan is applied to the legends of Kurmanbek (Kirghiz) and of Kurbanbek (Karakalpak). Above all, the similarities and differences in these two legends are exposed and evaluated.

Bilindiği üzere bir milletin kültürü onun dili, inanç sistemi, bulunduğu coğrafya, yaşadığı hayat tarzı, tarihi vb. özelliklerinin tümü demektir. Bir yerde söz konusu toplumun geçmişten o güne getirdiği birikimi de ifade eden bu durumun onların düşünce biçiminde de etkili olacağı ve o düşünce tarzını doğuran yaşayış şeklinin ihtiyacı olan anlatı türlerinde de yerini alacağı, tabiidir. O sebeple milletlerin kültürel aynası diyebileceğimiz anlatı türlerinde ürünün ait olduğu tarihi dönemin, teşekkül ettiği coğrafyanın, yaygın olduğu toplumun dil ve inanç özelliklerini, kısacası anlatının ortaya çıkmasına sebep olan hayat tarzının ve o hayat tarzını sürdüren topluluğun beklentilerini, sevinçlerini, üzüntülerini değer yargılarını, hukuk düzenlerini bulmak, mümkün olabilecektir. Bu tür düşüncelerin daha çok anlatının asıl kahramanı vasıtasıyla ve onun içinde yer aldığı olayların yardımıyla verildiği düşünülecek olursa her anlatı türünün kendisine has kahraman tipini yaratacağı ve bu tipin, o anlatı türünün ortaya çıkmasına sebep olan kültürün özelliklerini aksettireceği, aynı türün farklı kültürlerdeki kahraman tipinde de farklılıklara yol açacağı, bir başka ifadeyle bu kahraman tipinin aynı türün, hatta o türün aynı anlatmasının çeşitli versiyonlarındaki görüntüsünü de belirleyeceği kesindir. Nitekim yazımızın konusu olan Lord Raglan'ın geleneksel kahraman kalıbını

* Doç.Dr., Ege Üniversitesi, Öğretim Üyesi.

uyguladığımız Kurmanbek (Kırgız) ve Kurbanbek (Karakalpak) destanlarından bu durum, apaçık görülmektedir.

İlk defa Özkul Çobanoğlu tarafından Oğuz Kağan ve Er Töştük Destanlarına (1), M. Öcal Oğuz tarafından da Boğaç Han'a (2), İsmet Çetin tarafından ise ondört destanın kahramanın ailesi ve doğumu bölümlerine (3), uygulanmış olan "Geleneksel Kahraman Kalıbı", Lord Raglan tarafından geliştirilmiş bir metottur. Metin Ekinci'nin dilimize çevirdiği ve 22 maddeden meydana gelen bu metot (4), ekseriyeti Batı, bir kısmı: Orta Doğu kaynaklı kahramanlar incelenerek ortaya çıkarılmıştır.

Biz de bu araştırmada söz konusu "Geleneksel Kahraman Kalıbı"nın esas aldık ve yazımızın başlığında da belirtilen Kurmanbek ve Kurbanbek ile ilgili düşüncelerimizi, 22 maddeyi göz önüne alarak değerlendirdik.

Bu değerlendirmemiz için Kırgızlar'ın ünlü akını ve yazarı Kalık Akiev'in tasnif ettiği ve ilki 1938, ikincisi 1957 yılında Kırgızistan Devlet Matbaası tarafından basılan varyantı (5) ile beş ciltlik Karakalpak Folkloru'nun üçüncü cildinde ikinci destan olarak yer alan ve Kurbanbay adlı akından Şemset Hocaniyazov ile Sadırbay Meylanov'un dinleyip yazıya geçirdikleri versiyon (6) kullanılmıştır.

1. Kahramanın annesi soylu bir bakiredir: Üzerinde çalıştığımız her iki versiyonda da böyle bir şey söz konusu değildir. Nitekim destanın Karakalpak versiyonu Kurbanbek'te kahramanın annesi Meliyka, Nogay Eli hükümdarı Erdara'nın iki oğlundan Kara Biy'in oğlu Kurbanbek'le evlidir ve bir peri kızıdır (s:155)", Kırgız versiyonu Kurmanbek'te ise daha farklı bir durum söz konusudur. Çünkü Kırgız-Kıpçak Ülkesi hükümdarı Teyitbek ile kırk yaşına gelen en büyük eşi Sulayka'nın henüz hiç çocukları olmamıştır (s:9). Destanı hikaye edenin bu konudaki tasarrufu yanısıra yaygın olduğu çevrenin bu konuya bakış açısını da aksettiren bu durumdan (7) anlaşılacağı üzere Sulayka'nın annesi ve babası ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. Kısacası Sulayka da, Meliyka da soylu birer kadın degillerdir.

2. Babası bir kraldır: Destanın her iki versiyonunda da anlatı kahramanlarının babaları, olayların başladığı yer olarak belirtilen ülkelerin hükümdarlarıdır. Nitekim Kurmanbek'in babası Teyitbek Kırgız-Kıpçak Eli'nde (s:9); Kurbanbek'in babası Kara Biy ise yedi payitahtlı Nogaylı Ülkesi'nde (s:155) hüküm sürmektedirler. Destanın Kırgız versiyonunda görmediğimiz ancak Karakalpak versiyonunda idarecilerin Kara Biy, Erdara

Biy olarak adlandırılmasını, bu ikincinin Türkler'in henüz boylar halinde, kabile düzeninde yaşadıkları dönemden daha fazla izler taşımasıyla ilgili olduğunu düşünüyor; o sebeple Kurbanbek'in babası Kara Biy'i de hükümdar olarak kabul ediyoruz.

3. Baba çoğunlukla kahramanın annesinin yakın bir akrabasıdır:

Söz konusu destanın her iki versiyonunda da böyle bir durum söz konusu değildir. Kurmanbek'in ailesi "Teyitbek Handın en uluu ayalı Sulayka kırk çaşına çeyin tuugan emes ele"(s:9) şeklinde anlatılırken Kurbanbek'te bu durum "Erdara Biy başka bir balasına Kara Biy dep at berdi. Kara Biydin bir balası boldı. Atın sorasan Kurbanbek batır dep edi. Kurbanbektin Maksım Kız degen karındası boldı. Seyilhannın kızı Meliyka kubba onın hayalı edi. Bu perizat" (s:155) şeklinde verilmektedir. Kurmanbek'te Sulayka'nın kimin kızı olduğu belirtilmezken Meliyka'nın peri kızı olduğunun açıklanması, her iki destanın bu maddeyle paralelliği olmadığını ortaya koymaktadır. Çünkü eski Türklerde evlenmede exogami (dıştan evlenme) esastı. (8) En güzel örneğini Dede Korkut'ta Bamsı Beyrek Boyu'nda gördüğümüz (9) üzere evlenme, il dışından olur; eşlerin bazen yedi, bazen de dokuz göbeğe kadar akrabalıkları olmaması şart koşulurdu (10).

4. Kahramanın anne rahmine düşüş şartları olağan dışıdır:

Üzerinde çalıştığımız destanın ne Kırgız, ne de Karakalpak versiyonunda anlatı kahramanlarının gerçek ya da olağanüstü şekillerde doğumlarından söz edilmemektedir. Zaten Kurbanbek "Kara Biydin bir balası boldı. Atın sorasan Kurbanbek batır dep edi." (s:155) satırlarından da anlaşılacağı üzere kahraman daha anlatılanın başında vakada yer almaktadır.

Destanın Kırgız versiyonunda da (bir iki nüfus hariç) benzer bir durumla karşı karşıya kalıyoruz. Nitekim Teyitbek'in en büyük eşi Sulayka'nın kırk yaşına geldiği halde henüz bir çocuk doğurmadığı şeklinde bir düğüm atılmışsa da bu durum "Bir kıyla ubak ötköndön kiyin Sulaykanın boyuna bütüp erkek törödü " (s:9) şekilde trajik bir duruma sebebiyet vermeden ortadan kalkacaktır. Bir başka ifadeyle halk hikayeleri, destanlar ve masallarımız başta olmak üzere anlatı türlerimizin hemen hepsinde önemli bir yer işgal eden çocuksuzluk, çare arama, olağanüstü şekilde hamile kalma ve doğum matif ve epizotları (11) her iki destanda da söz konusu edilmemektedir.

5. Kahraman aynı zamanda bir tanrı oğlu olarak kabul edilir :

Destanın Kırgız versiyonunda olsun, Karakalpak versiyonunda olsun böyle bir durumla karşılaşmıyoruz. Çünkü her iki destanda da kahramanlar değil "tanrı

olduğunu belirtmek", "tutanrılık iddiasında bulunmak" veya "çevre tarafından tanrı gibi kabul edilmek" hükümdar olarak boylarını düşmandan korumak durumunda kaldıklarında yenilmeleri bile söz konusudur. Nitekim Kurmanbek, babası Teyitbek rüzgar gibi hızlı koşan, konuşan, sahibine akıl veren ve yoldaş olan Teltoru At'ını vermeyince Kalmuklar'ı yenemez ve yaralanarak ölür (s:112-131). Dede Korkut'daki "yayan erin umudu olmaz"(12) sözünü hatırlatan bu durum destanın Karakalpak'ın versiyonunda daha farklı bir özellik gösterir. Çünkü Kurmanbek'in hem kızkardeşi Maksım Kız'ın kendisini öldürmek için kurduğu tuzaktan ve o tuzak gereği yoluna çıkan engellerden kurtulması, hem de yokluğunda Kalmuklar'ın istila ettiği ülkesini düşmanlardan kurtarması eşleri Meliyka, Sultan Kız ve Akılcan'ın peri olmaları ve yardımları sayesinde gerçekleşmiştir. (s:172-195)

6. Çoğunlukla baba tarafından onu öldürme girişiminde bulunulur:

Destanın Karakalpak versiyonu olan Kurbanbek'te böyle bir duruma rastlanmadığı halde Kırgız versiyonunda oldukça ilginç bir hususla karşılaşmaktayız. Çünkü Oğuz Destanı'nda görülen "Kara Han'ın oğlunun İslam dinine girdiği için av sırasında öldürtmeye karar vermesi" meselesi (13). Kurmanbek'te "kendi haberi ve izni olmadan Kalmuk Hanı Bakburhan'ın kızı Kanışay'ı gelin diye alıp getiren, bu sebeple yeni bir savaşta olağanüstü atı Teltoru'yu vermeyip, onun kırk yiğidine söylediği;

Atımdı berbeym kırk ciğit,
Anıldap ürgön katar it!....
Kara neet kankorgo

Kanday akmak at beret !
At bezer nemedan
Atası kantip kün köröt.

.. .
Menim tilimdi albostan,
Özüçö alsa katındı,
Aytkanıma künbösö,
Ar ubakta sındırıp,
Düşmanınca körbösö,
Mınday bala kurusun,
Könülüm tınbayt ölbösö (s. 87)

satırlarında ifadesini bulmuştur.

7. Kahraman gizli bir yere gönderilir: Anlatının Kırgız versiyonu Kurmanbek Destanı'nda böyle bir motifle karşılaşmazken Karakalpak versiyonunun bu madde ile paralellikleri olduğunu görmekteyiz. Nitekim kız kardeşi Maksım Kız, savaş meydanında bir görüşte aşık olduğu Kalmuk hükümdarı Şehirhan ile evlenebilmek amacıyla ağabeyi Kurmanbek'i ortadan kaldırmak için onu "babasının hasta olduğu, bu hastalığın ancak Zulman şehrindeki "Abıhayat", "Abızamzam", "Abıpelek" pınarlarından içerse iyileşeceği" hikayesi ile yola çıkarır(s:166-170).

8. Uzak bir ülkede evlat edinen bir aile tarafından büyütülür: Destanın her iki versiyonunda da böyle bir durum söz konusu değildir. Karakalpak versiyonunda bir hile ile başka bir ülkeye gönderilen Kurmanbek de evlat edinilecek, bakılıp büyütülecek yaşı çoktan geçmiş; evli barklı bir adam olarak karşımıza çıkmaktadır.

9. Kahraman çocukluğu hakkında bize hiçbir şey anlatılmaz: Raglan'ın geleneksel kahraman kalıbında yer alan ve incelediğimiz iki destanla büyük benzerliği olan maddelerden biri de, bu maddedir. Her iki versiyonda da kahramanların bebeklik çağları hakkında bize hiçbir bilgi verilmez; doğumunun ardından onun "at binip kılıç kullanacak hale geldiği" nden söz edilir. Mesela bu durum Karakalpak versiyonunda "Kurbanbektin erliği asıp, gayratı tasıp, her elde batırlığın bildirilip, kas etkenin öltirip, "Devir kiminin deviri- Kurbanbektin deviri"(s:155); Kırgız versiyonunda ise "Kurmanbek oynop, cürüp, ar kayısı baldar menon küröşsö kol ucuna kelgenin koyunçu emes. On eki çaşka kelgende eçen con balban dardı cıga baştayt" (s:9) şeklinde geçmektedir.

10. Kahraman yetişkinlik çağındayken gelecekte kral olacağı yere getirilir: 8 nolu maddeye bağlı olarak ortaya çıkan ve söz konusu maddenin görülmeyişinden dolayı bu maddeye Kurmanbek ve Kurbanbek destanlarında rastlanması mümkün değildir.

11. Kahraman kral dev, ejderha veya vahşi bir hayvana karşı zafer kazanır: Destanın Kırgız versiyonunda bu maddeyle paralel bir durum yoktur. Karakalpak versiyonunda ise Kurmanbek Kalmuk hükümdarı Şehirhan'ın önce dört pehlivanını, sonra kendisini (s: 161-162); Zulman Şehri'ne giden yolda ise Alşagır adlı gavur hükümdarını (s:173-176), Pat Şehri hükümdarı Akşahan'ın kardeşini öldürdüğü için kızı Gülsin'i kaçıran" Ketiren Dev'i (s:180-183) yener. Yani bu madde iki destandan sadece Karakalpak versiyonu için geçerlidir.

12. Coğunlukla kendisinin selefinin kızı olan bir prensesle evlenir: Destanın Karakalpak versiyonu için bu madde söz konusu değildir. Çünkü Kurbanbek Zulman Şehrine doğru yola çıktığında Meliyka adlı bir peri kızı ile evlenir (s:155). Oysa Kırgız versiyonunda daha farklı bir durumla karşı karşıya kalıyoruz. Çünkü Kurbanbek ikide bir Kırgız -Kıpçak Ülkesi'ne saldıran Kalmuklar'ın o güne kadar yaptıklarının öcünü almak üzere yola çıktıktan bir müddet sonra oraya ulaşır. Kalmuk Hükümdarı Bakburhan'ı yenerek hem toprakların geri alır, hem de Kızı Kanışay ile evlenir (s:173-82). Görüleceği üzere bu madde, sadece Kırgız versiyonunda tespit edilen bir durumdur.

13. Kral olur: İki destandan Kırgız versiyonunda bu madde ile hiçbir paralellik olmamasına rağmen Karakalpak versiyonunda anlatının son kısmında kahramanın tahta geçip, ömrünün sonuna kadar hükümdarlık yaptığından bahsedilmektedir (s:198)

18. Kahraman esrarengiz bir şekilde ölümle tanışır: Sadece destanın Kırgız versiyonunda anlatı kahramanın öldüğünden bahsedilmekteyse de bu, esrarengiz bir özellik göstermez. Nitekim Kurbanbek'in ölümü, Kalmuk hükümdarı Dölön Han'ın attığı, göğsünden girip omzundan çıkan ve bir parçası kalbinde kalan süngü ile gerçekleşir (s:112-113). Buna rağmen anlatı kahramanın ölümü, bu maddeyle paralel bir durum olarak değerlendirilebilir.

19. Coğunlukla bir tepenin üzerinde ölür: Destanın her iki versiyonunda bu maddeyle uyumlu hiçbir husus görülmemektedir. Sadece Kırgız versiyonunda tespit ettiğimiz üzere Kurmanbek, Dölön Han'ın sapladığı süngüyü yiyince yanındaki çukura yığılır ve orada ölür.(s:130-131).

20. Çocuklarından hiçbiri eğer varsa tahta geçemez: Bu madde her iki destanda da aynen görünmektedir. Nitekim Kırgız versiyonunda Kurmanbek ölünce dostu Akkan onu gömer ve karısına giderek acı haberi verip onun da ölmesi üzerine vicdansız baba Teyitbek'i öldürür, daha sonra da Kumanbek'in oğlu Seyitbek'i büyütmek üzere kendi ülkesine doğru yola çıkar(36). Karakalpak versiyonunda ise destanın ortasında ikinci eşi ve Yonan Kalesi hükümdarı Kumır Han'ın kızı Sultan Kız'ın altı aylık hamile olduğu, Kurşidşa adlı bir oğlan doğurduğu, üçüncü eşi ve Pat şehri hükümdarı Akşahan'ın kızı Akılca'nın da dokuz aylık hamile olduğu, onunda Edilşa adlı bir oğlan doğurduğu belirtilmekteyse de anlatının sonunda onların tahta geçmesi söz konusu değildir.

21. Kahramanın vücudu gömülmez: Sadece Kırgız varyantında tespit edilen kahramanın ölümü üzerine bir mezar yapılarak gömüldüğünü görüyoruz. Nitekim Kurmanbek'in ölüsü kefenlenerek dostu Akkan'ın getirdiği ustalarca yapılan kümbete yerleştirilir üstüne görkemli bir sanduka yaptırılır (s:130-131). Görüldüğü üzere destanın Lord Raglan'ın geleneksel kahraman kalıbına uyumu Kırgız versiyonunda yedi (2,6,9,12,13,18,20), Karakalpak versiyonunda ise beş (2,7,9,11,20) madde için söz konusudur. Maddelerin tamamı düşünüldüğünde ise Kırgız versiyonunun Batı kaynaklı geleneksel kahramanlardan Oedipus, Theseus ve Orta*Doğu kaynaklı kahraman Moses (musa) le; Karakalpak versiyonunun ise Oedipus, Arthur ve Moses'le diğerlerinden daha fazla ortak hususlar taşıdığı ortaya çıkmıştır. Yaptığımız şemadan da çıkarılacağı üzere Raglan'ın geleneksel kahraman kalıbı sistemine göre en az benzeştiği kahraman Elijah (İlyas) olup Kırgız versiyonunda iki (13,12); Karakalpak versiyonunda ise bir (11) madde üzerinde söz konusu olabilmektedir (Şekil 1).

Geleneksel kahramanın Adı	ORTAK MADDELER	
	Kırgız Versiyonu	Karakalpak Versiyonu
Oedipus	2,6,9,12,13,18,20	2,7,9,11,20
Theseus	2,6,9,12,13,18,20,	2,7,11,20
Romuhus	2,6,12,18,20	2,7,11,20
Heracles	2,6,12,13,18,20	2,11,20
Perseus	6,9,12,13,18,20	7,9,11,20
Jason	2,6, 9,13,18	2, 7, 9,11
Bellerophon	2,9,12,13,18,20	2,9,11,20
Pelops	2,6,9,13,18,20	2,9,11,20
Aselepius	6,13,18	7,11
Dionysus	6,9,13,18,20	7,9,11,20
Apollo	6, 9,13,	7, 9,11
Zeus	6, 9,12,13	7, 9,11
Joseph (yusuf)	2,6,12,13	2,7,11
Moses (musa)	13,18	11
Sigurd veya Siegfried	2,6,9,12,13,18,20	2,7,9,11,20
Arthur	2,12,13	2,11
Nyikang	2,9,13,18,20	2,7,9,11,20
	2,12,18,20	2,11

Dikkat edilecek olursa destanın her iki versiyonu Raglan'ın geleneksel kahraman kalıplarından üçer tanesiyle ortak noktalar taşımakta olup, bu sisteme göre en az puan alan kahramanlar olan Elijah ve Sigurd bile bu destandan (Kırgız versiyonuna göre Elijah (6), Sigurd (5); Karakalpak versiyonuna göre ise Elijah (7) ve Sigurd'un (7) madde üzerinde paralelliği söz konusudur.) daha fazla puan almakta; Oedipus ve Moses ise destanın her iki versiyonundaki bütün hususları ihtiva etmektedirler.

İncelediğimiz destanların geleneksel kahramanlarla olan farklılıkları versiyonların kendi içinde bile ortaya çıkmaktadır. Nitekim Kırgız Kurmanbek ile Karakalpak Kurbanbek'in birbirlerine olan benzerlikleri 2,9 ve 20 nolu maddeler üzerinde tespit edilmiş olup Kırgız versiyonundaki 6,12,13,18 nolu maddeler ile Karakalpak versiyonundaki 7,11 nolu maddeler anlatıların yapısındaki ayrılığı hemen ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Kurmanbek ve Kurbanbek destanlarının Lord Raglan'ın geleneksel Kahraman Kalıbı ile ortak hususları oldukça sınırlı olup bu benzerlikler versiyonların birbiriyle olan mukayesesi sonucunda daha da azalmaktadır. Buradan hareketle "Türk Geleneksel Kahraman Kalıbı"nın ortaya çıkarılması için (daha önce Çobanoğlu, Çetin ve Oğuz'un ifade ettikleri gibi) Lord Raglan'ın metoduna dayanarak bu konudaki çalışmaların artırılmaları ve olay sırasının tespiti için de Türkler'in ahlakî, siyâsi, tarihî, sosyal v.b. yapısı ve coğrafyasının göz önüne alınması gerektiği bir kere daha ortaya çıkmıştır.

Yapılan bu çalışmayı dikkate alarak ve her anlatı türünün kendisine has geleneksel kalıbı olacağını düşünerek o türe ait geleneksel kahraman kalıbının belirlenmesinde varyantlarını ve özellikle versiyonların çok önemli bir rol oynayacağı, ortadadır.

NOTLAR:

(1)ÇOBANOĞLU, Özkul "Lord Raglan'ın Batı Halk Kahramanı Kalıbı Açısından Oğuz Kağan ve Er Töştük Destanı Kahramanlarına Bakış" Umay Güney Armağanı, Ankara 1996.

(2)OĞUZ, M.Öcal "Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Boğaç Han" Milli Folklor, Ankara 1998 s:40, ss:2-6

(3)ÇETİN, İsmet "Türk Destanları ve Köroğlu Milli Folklor, Ankara 1998, C: 5, s: 39, ss: 46-52.

(4) RAGLAN, Lord " Geleneksel Kahraman"(Çev:Metin Ekici). Milli Folklor, Ankara 1998, s:37, ss:126-138

(5) "KURMANBEK" (Kalık Akiev), Kırgız SSR ilimdar Akademiyası Til cana Adebıyat İnstıtutu, Kırgızistan Mamlekettik Basması, Frunze 1957.

(6) KURBANBEK (Aytkan: Kurbanbay) Özbekistan İlimler Akademiyasının Karakalpakstan Bölümü, N.Devkaraev Atındağı Til hem Edebıyat İntıtutu Karakalpakistan, Nökis 1997

(7) TÜRKMEŇ, Fikret Tahir ile Zühre Kültür ve Turizm Bak. Yay.:477, Kültür Eserleri Dizisi:12 Ankara 1983, s:170.

(8) İNAN, Abdülkadir Makaleler ve İncelemeler TTK Basımevi, Ankara 1968, s341-349

KÖSE, Nerin "Eski Bir Evlenme Âdeti Ve Buna Bağlı Olarak Teşekkül Etmış Halk Hikâyeleri""Eğitim Bilimleri Dergisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fak. Yayını, İzmir 1993, S:3, 5s:81-87

SPULER, Berthold İran Moğolları (Siyaset, İdare ve Kültür, İlhanlılar Devri 1220-1350) Çev: Cemal Köprülü, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları. IV. Dizi, sa, 4 , TTK Basımevi Ankara 1987 s:425-431

(9) ERGİN, Muharrem Dede Korkut Kitabı I (Giriş-Metin-Faksimile) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 169, Yükseköğretim Kurulu Matbaası, Ankara 1994, s:116-153

(10) GÖKALP, Ziya Türk Medeniyet Tarihi İslamiyet'ten Evvel Türk Medeniyeti, Türk Kültür Yayını:5, İstanbul 1974, (İslamiyet'ten Evvel Türk Ailesi , Dördüncü Kitap), 5:289-290.

(11) KÖSE, Nerin Araştırmalar I Milli Folklor Yayınları: 8, Halk Edebıyatı Dizisi:4, Ankara 1996, s:29-31.

(12) ERGİN, a.g.e., s: 216-217

(13) ATSIZ, H, Nihal Türk Edebıyatı Tarihi İstanbul 1943, s:22-23